

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Rekenkamer Metropool Amsterdam
Postbus 202
1000 AE Amsterdam

Datum 24 juni 2020
Kenmerk RA_20_060
Behandeld door H.S.Kuiper, V&OR - Kennis en Kaders, hkuiper@amsterdam.nl
A.J. Oudshoorn, V&OR - Kennis en Kaders, a.oudshoorn@amsterdam.nl
Onderwerp Bestuurlijk reactie op Toegankelijkheid van openbare toiletten

Geachte Rekenkamer Metropool Amsterdam,

Op 2 juni heeft het college het concept-bestuurlijk rapport ontvangen inzake 'Toegankelijkheid van openbare toiletten'. In deze bestuurlijke reactie reageert het college op de bevindingen van de Rekenkamer.

Het college heeft met interesse kennis genomen van het onderzoek van de Rekenkamer. Het college is blij om te zien dat de bevindingen in het rekenkamerrapport op hoofdlijnen overeen komen met de bevindingen van het college op dit thema, zoals het college die in november 2019 in een raadsbrief¹ met de gemeenteraad gedeeld heeft.

Zowel in de raadsbrief als in dit rekenkamerrapport wordt geconstateerd dat verbetering van de toegankelijkheid van toiletvoorzieningen in Amsterdam wenselijk is en dat er kansen liggen in het beter benutten van de reeds bestaande semiopenbare toiletgelegenheid bij ondernemers, maatschappelijke instellingen en in publieke gebouwen. Zoals het college eerder met de raad besproken heeft, zijn de benodigde budgetten om op grote schaal openbare toiletten bij te bouwen op dit moment niet beschikbaar. Daarom zoeken we naar andere oplossingen. Dit rapport van de Rekenkamer helpt ons daarbij.

Hieronder volgt onze uitgebreide bestuurlijke reactie op de twee deelconclusies van de Rekenkamer, de overkoepelende hoofdconclusie en de daar uit volgende aanbevelingen.

---

¹ Voortgangsbrief uitvoering initiatiefvoorstel Baas over Eigen Blaas, 5 november 2019

Deelconclusie 1: al meer dan 100 jaar aandacht, maar inbedding schiet tekort

De Rekenkamer constateert dat het belang van goede openbare toiletten die voor iedereen toegankelijk zijn de afgelopen decennia gegroeid is. Het college ziet ook het belang van voldoende toegankelijke toiletgelegenheden en deelt op dit punt de visie van de Rekenkamer. Ook het financiële knelpunt dat de Rekenkamer constateert, wordt door het college erkend: toiletvoorzieningen in de openbare ruimte kennen hoge investerings- en beheerkosten en die middelen zijn vooralsnog geen structureel onderdeel van de begroting.

Echter, het college herkent zich niet in de suggestie van de Rekenkamer dat de maatschappelijke baten van toiletten niet worden meegewogen in de besluitvorming op dit thema. De baten worden onderkend en zijn aanleiding geweest om vanuit het toegankelijkheidsfonds middelen beschikbaar te stellen voor het bijplaatsen van nieuwe MVG-toiletten in de binnenstad. Zodra kansen zich voordoen om méér toiletten te plaatsen, om daarmee knelpunten in de toegankelijkheid van de stad op te lossen, zal het college die aangrijpen om de situatie verder te verbeteren.

De afwegingen rondom het bijplaatsen van een nieuw toilet maken we zo lokaal mogelijk, vanuit een integrale blik op de openbare ruimte (toegankelijkheid, functionaliteit, ruimtelijke kwaliteit, etc.). Dat maakt dat het inpassen van een openbaar toilet een complex en soms langdurig proces is, zoals ook de Rekenkamer constateert. Het besluit over een nieuwe toiletlocatie wordt over het algemeen genomen door het Dagelijks Bestuur van een stadsdeel. Het college heeft er vertrouwen in dat zij zorgvuldig en daadkrachtig dergelijke besluiten kunnen nemen.

Deelconclusie 2: meer openbare toiletten dan de gemeente meetelt, maar nog niet voldoende en onvoldoende vindbaar

Het onderzoeksrapport van de Rekenkamer bevat een vergelijking waarbij de Rekenkamer haar eigen analyse van het aantal toegankelijke toiletten en de dekkingsgraad gelegd heeft naast de analyse zoals het college die met de raad gedeeld heeft in de raadsbrief². De wijze waarop de Rekenkamer haar analyse heeft uitgevoerd verschilt qua definities en werkwijze van de analyse zoals het college die met de raad gedeeld heeft in de raadsbrief. De Rekenkamer heeft haar analyse volledig uitgevoerd op basis van Geografische Informatie Systemen (GIS), dus kwantitatief, waarbij een andere definitie van 'openbaar toilet' gehanteerd is. In de analyse van de gemeente is een kwantitatieve benadering met GIS gecombineerd met een kwalitatieve analyse op basis van de Hoge Nood App. Hieruit volgt logischerwijs een ander percentage dekkingsgraad.

Maar, het college herkent zich zeker in de conclusies die de Rekenkamer trekt; zowel de Rekenkamer als de gemeente constateren dat de dekkingsgraad op dit moment onvoldoende is en dat onder meer in parken, uitgaansgebieden en andere verblijfsgebieden behoefte is aan meer rolstoeltoegankelijke toiletten. Ook laat de analyse van de Rekenkamer zien dat er een groot potentieel aan toiletten in de stad is dat wellicht nog niet optimaal benut wordt; toiletten bij maatschappelijke instellingen, horeca, winkels en in publieke gebouwen.

---

² Voortgangsbrief uitvoering initiatiefvoorstel Baas over Eigen Blaas, 5 november 2019

Bestuurlijke reactie op de hoofdconclusie

De hoofdconclusie van de Rekenkamer luidt:

Ondanks de aandacht die er recent aan het onderwerp is gegeven, zijn er in Amsterdam onvoldoende openbare toiletten. In 41% van de drukke voetgangersgebieden - inclusief de parken - is overdag binnen 500 meter een openbaar toilet, waarvan ook mensen die van een rolstoel afhankelijk zijn gebruik kunnen maken, bereikbaar. Dus in meer dan de helft van de drukke voetgangersgebieden niet.

Het college herkent zich in de hoofdconclusie van de Rekenkamer dat de norm³, zoals de raad die heeft meegegeven, op dit moment nog niet overal behaald wordt. Onder meer in parken, uitgaansgebieden en andere verblijfsgebieden is de dekkingsgraad onvoldoende en is er behoefte aan meer rolstoeltoegankelijke openbare toiletten. Dit is in lijn met de conclusies uit de raadsbrief en deze locaties hebben de aandacht van het college; als kansen zich voordoen om de situatie te verbeteren, zullen we die aangrijpen.

De Rekenkamer constateert op basis van haar onderzoek ook dat het college verder is in het bereiken van de norm van de Maag Lever Darm Stichting (MLDS) dan het zelf denkt omdat er veel toiletten in de stad zijn die niet actief zijn opengesteld via de Hoge Nood App, maar wel beschikbaar zijn voor passanten. Het college ziet deze conclusie als een aanmoediging om ondernemers en maatschappelijke instellingen nog meer te stimuleren het toilet open te stellen voor eenieder met hoge nood. Het afgelopen jaar zijn hier al stappen in gezet. Zo zijn de toiletten van zes politiebureaus opengesteld op verzoek van de gemeente, net als 26 OBA toiletten. Ook is recent het openstellen van de toiletten van de gemeentelijke Stadsloketten geëvalueerd en wordt nu onderzocht welke gemeente toiletten nog meer opengesteld kunnen worden. De aan de raad toegezegde communicatiecampagne gericht op de horecaondernemers voor het openstellen van toiletten is in de tijd naar achteren geschoven in verband met de coronacrisis en bijbehorende beperkingen

Aanbeveling 1: stel de benadering bij

De Rekenkamer beveelt het college aan om niet alleen gemeentelijke toiletten als volledig openbaar te beschouwen, maar ook de andere toiletten die zonder beletsel gebruikt kunnen worden. Het college beschouwt alle (semi)openbare toiletten onderdeel van de oplossingen voor voldoende toiletvoorzieningen in de Amsterdamse openbare ruimte en zal zich ook blijven inzetten om alle mogelijkheden tot het toevoegen van toegankelijke toiletten in de openbare ruimte te benutten, conform eerdere toezeggingen aan de raad.

Als het gaat om de digitale kaart op de gemeentelijke website en de bewegwijzering op straat houdt het college echter vast aan de werkwijze om alléén gemeentelijke openbare toiletten te vermelden, omdat we alleen daar verantwoordelijkheid kunnen nemen voor de beschikbaarheid, toegankelijkheid en de kwaliteit van het toilet. De Hoge Nood App biedt immers een mooi overzicht van alle toiletten in de stad. Op verzoek van de gemeenteraad is de gemeente een partnerschap aangegaan met deze app.

---

³ "Iedere 500 meter een openbaar of opengesteld toilet in drukke voetgangersgebieden"

De aanbevelingen over het gebruik maken van regelgeving door bijvoorbeeld de horecaderfinitie uit te breiden heeft volgens het college niet het gewenste effect, omdat deze wijziging in de regelgeving complex en ingrijpend is. Het zou onder meer betekenen dat dit type horeca niet meer gevestigd kan zijn in kleine pandjes waar geen ruimte is voor klanten- of gastentoiletten. Het beter benutten van toiletten bij horecaondernemers die al wel een toilet hebben zien we als een meer haalbare optie voor het toevoegen van meer (semi)openbare toiletten in de stad.

Het simuleren van toiletten bij winkels vóór de kassa via wet- en regelgeving vindt het college een kansrijke oplossing om meer toiletten te realiseren. Maar, het college constateert dat de landelijke wet- en regelgeving ons op dit punt niet helpt. Gezien de landelijke opgave omtrent toiletvoorzieningen zou het effectiever zijn als dergelijke eisen inzake toiletten bij winkels vanuit de Rijksoverheid doorgevoerd worden. Het college zou er groot voorstander van zijn als landelijke wet- en regelgeving wordt aangepast zodat grote supermarkten en andere winkels waar klanten langere tijd verblijven een toilet moeten hebben voor klanten en passanten.

Aanbeveling 2: neem bij afwegingen ook de maatschappelijke baten mee

Het college ziet, net als de Rekenkamer, de maatschappelijke baten van voldoende toegankelijke toiletten in de stad. Hierover is ook gesproken met belangenvertegenwoordigers, waaronder de MLDS en Cliëntenbelang Amsterdam. Voor de leefbaarheid is ook het beperken van wildplassen een belangrijke meerwaarde van het verbeteren van de toiletvoorzieningen. Het college neemt de aanbeveling van de Rekenkamer ter harte en blijft met een integrale blik de toiletten benaderen.

Aanbeveling 3: waarborg een minimumniveau

Het college hecht veel waarde aan de toegankelijkheid van de stad. Ten aanzien van de toiletgelegenheid hanteren we daarom de norm van de MLDS, zoals de gemeenteraad die aangedragen heeft⁴. Het college erkent dat deze norm op korte termijn nog niet behaald zal worden; het onderzoek van de Rekenkamer geeft aan dat we momenteel op 41% dekking zitten. Zoals ook de Rekenkamer aangeeft, is het vaststellen van een structureel budget voor realisatie en beheer van openbare toiletten een randvoorwaarde om op termijn 100% dekking te kunnen bereiken. Dit vraagt om een andere benadering van de begroting door de gemeenteraad.

Omdat 100% dekking op korte termijn niet realistisch is, vindt het college het waardevol om kritischer te kijken wat er minimaal nodig is en welke stappen we daar nu verder in kunnen zetten binnen de huidige budgetten. In lijn met de raadsbrief en dit rekenkamerrapport zien we dat de stadsparken een belangrijk knelpunt zijn. Het college zal voor de 10 grootste, intensief gebruikte stadsparken zónder vast openbaar toilet een uitgebreide omgevingsanalyse uitvoeren om te bekijken welke verbeteringen mogelijk zijn. Verbetering kan door het bijplaatsen van toiletten als de middelen daarvoor beschikbaar komen, bijvoorbeeld bij het herinrichten van een park, maar ook door toiletten in de directe omgeving bij horeca en maatschappelijke instellingen open te stellen of rolstoeltoegankelijk te laten maken. Het college verwacht de resultaten van deze omgevingsanalyse begin 2021 met de raad te delen.

---

⁴ Initiatiefvoorstel Baas over Eigen Blaas, 8 mei 2019

Op verzoek van de raad is inmiddels ook een marktverkenning uitgevoerd om in beeld te brengen welke mogelijkheden er zijn om tijdelijke toiletten te plaatsen in parken, om de bekende piekdrukke in de zomermaanden en bijbehorende toiletbehoefte op te vangen. Deze resultaten, inclusief de financiële consequenties, worden eind 2020 met de raad gedeeld.

Aanbeveling 4: verbeter de vindbaarheid

Het college deelt de bevindingen van de Rekenkamer dat zichtbaarheid een belangrijk onderdeel is om de beschikbaarheid van toiletten te verbeteren. Om die vindbaarheid van gemeentelijke toiletten te verbeteren zijn recent op verzoek van de raad al een aantal stappen gezet: het vermelden van de toiletvoorzieningen op het bewegwijzeringsysteem voor voetgangers, het beter zichtbaar maken van het toilet zelf met een witte banier (uitgevoerd op Leidseplein en in voorbereiding op Koningsplein) en het plakken van de 'hier kun je naar de WC' stickers van de MLDS op de gemeentelijke panden. Indien de mogelijkheid zich voordoet om méér van dit type maatregelen te treffen, zullen we dat doen om de vindbaarheid van gemeentelijke toiletten verder te verbeteren.

In aanvulling daarop stelt de Rekenkamer dat het raadzaam zou zijn om de vindbaarheid van de openbare toiletten van andere aanbieders te stimuleren (winkelcentra, stations, etc.) door als gemeente ook daar symbolen aan te brengen op bewegwijzering en op panden. Het college vindt dit niet verstandig, omdat wij als gemeente géén zorg kunnen dragen voor de beschikbaarheid, kwaliteit en toegankelijkheid van dergelijke toiletten. Het verwijzen hiernaar met gemeentelijke uitingen in de openbare ruimte achten we daarmee niet passend.

Ook ten aanzien van de digitale vindbaarheid van onze toiletten zijn al stappen gezet, via de toilettenkaart op maps.amsterdam.nl en de Hoge Nood App. De gemeentelijke data met betrekking tot openbare toiletten zijn ook digitaal beschikbaar voor derden om te delen, zoals TripAdvisor, Booking.com en andere informatiewebsites voor toeristen. Uiteraard kunnen zij ook verwijzen naar de Hoge Nood App, die gratis voor iedereen beschikbaar is en ook de gemeentelijke openbare toiletten vermeldt.

Tot slot

Samenvattend herkent het college zich op hoofdlijnen in de conclusies van de Rekenkamer. Het college blijft zich inzetten om de beschikbaarheid van toiletgelegenheid in de stad te verbeteren, conform eerdere toezeggingen aan de gemeenteraad. De aanbevelingen van de Rekenkamer nemen we daarbij ter harte om onze werkwijzen waar mogelijk te verbeteren, binnen de beschikbare financiële middelen en de beschikbare ambtelijke capaciteit.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam,

Laurens Ivens
Wethouder Openbare Ruimte